

כלל ישראל ללא זקני הדור אין להם קיום

אלא שהפריחה, צריכה כנפים, והכנפיים של ישראל, הם גדוליהם!
אף העוף, לא יתקיים עם רגליו בלבד, ללא כנפיו, אף רגליו אינן מוליכות אותו... ישראל, ללא כח פריחה, אינם ישראל, כח פריחתם, בא להם מן הזקנים.
עונשם של נדב ואביהו כפי שהדברים באו לידי ביטוי בתורה שבכתב במשפט - 'ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר, לא צוה אותם' [ויקרא י א].
לא עבירה, לא סירוב, לא לאו כל שהוא - אלא 'לא צוה' - די בכך! מהו העוול ב'לא צוה'? קציצת הכנפיים, הנתק מן הזקנים!
וישראל ללא כנפיים, ללא זקנים, ללא 'צוה', ללא פריחה - אין להם קיום.

לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה וכו', אמר רבי יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש. [ס"ג].
מהו "המורה הלכה בפני רבו" - וכי הלכה שאינה נכונה הורה? מסביר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א שאמנם נכונה היא ההלכה, הבעיה היא רק שרבו לא צוה עליה.
הנקודה היא כמובא במדרש - אי"ר עקיבא, למה נמשלו ישראל כעוף, מה עוף אינו פורח אלא בכנפיים, אף ישראל אינן יכולין לעמוד אלא בזקנים.
זקני ישראל - כנפי הדור המה!
ישראל, אין להם קיום ללא פריחה, משום שהפריחה, היא עצם מהותם.

'פועל' מחוייב לעבוד 'בכל כוחו'!

והגם שנינו [בתדב"א] כי חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אבל אין זה בגדר חובה ממש ובדבריו מבואר שפסק כך להלכה ומעיקר הדין.
ומבאר הגר"ד שהנה מבואר בפסוקים כי יעקב אבינו אמר דברים אלו אל רחל ולא, ומסתבר שלא בא להשתבח לפניהם ולספר להם גודל מעלתו, אלא רק לברר את הנידון בינו ללבן, מי צודק.
ומוכח שכך היא חובתו של פועל מעיקר הדין, ואם לא היה עובד בכל כחו, היה הצדק עם לבן!
ומכאן נלמד גם לענין שיעור חובתו של האדם בעולמו - שחל עליו שם 'פועל', ומחוייב לעבוד 'בכל כוחו', ואם פוחת מזה הריהו מחסר בפעולתו.
ובנוסף ניתן גם ללמוד את גודל שכרו, שנוטל שכרו אף בעולם הזה, שנאמר ויפרוץ האיש מאד מאד.

אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנו, רב אחא בר יעקב יזיף ופרע. [סה].
מבואר בגמרא שאנו נדרשים להשתעבד לעבודת הבורא כמידת השעבוד שמחוייבים פועלים להשתעבד למעסיקיהם, השאלה היא מהו השיעור הזה?
הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א מביא את דברי הרמב"ם [פי"ג משכירות ה"ז] שמגדירים את מידת המחוייבות של הפועל למעסיק, וכתב 'וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד'.
מבואר כאן שנפסק להלכה - שהשיעור הוא 'בכל כוחו'!
[אמנם יש להעיר על הראיה שהביא מיעקב אבינו, והרי יתכן שהיתה זאת מדת חסידות, שהרי כל מעשיהם של האבות היה באופן מופלא ובמעלה יתירה?]

לדעת לנצל הזדמנויות

הטוב רוצה רק להיטיב עמנו, וגם כשאדם חוטא ה' ממתין להזדמנות הראשונה שישוב אליו, ולכן הוא נח לרצות אפילו במעט ריח ניחוח של קרבנות.
כך גם אדם שבפנימיותו הוא 'טוב', אם אירעו דברים שגרמו לו להקפיד על אחרים, הוא מייחל להזדמנות שבו יתיישבו ההדורים, והשלום ישוב על כנו.
וברגע שטוב ליבו ביין מיד הוא נהיה יותר נח לרצות, ומנצל את ההזדמנות להשלים ולהתפייס.

א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, שנאמר - וירח ה' את ריח הניחוח וגו'. [ס"ה].
צריך להבין את השוואה הזו - וכי ניתן לדמות אדם שבהשפעת אדי האלכוהול איבד מעט את יציבות דעתו, והשתכנע להתפייס, אל 'ריח הניחוח' שעלה מקרבנו של נח, וריצה כביכול את בורא כל העולמים?
מסביר הגאון רבי אביגדור מילר זצוק"ל שהנקדה היא שהרי ה'

שבת מבטאת את חידוש העולם!

משל למה הדבר דומה? לאדם שקונה מכונית, ואומר לא משנה לי כלל אם יש בה מנוע, מצדי אני לא צריך מנוע כלל, העיקר שיהיה במכונית דוושט גז, בלמים והגה...
'יחכם' כזה - ודאי לא יראה את האלקים בתוך העין שלו.
אבל מי שמבין שצריך מנוע בכדי להפעיל מכונית, יודע גם שהעין רואה רק משום שהיא מחוברת למוח, וזהו דבר מופלא עד מאוד שלא יתכן שכן אנוש ייצר אותו.
[ומספר שפעם נפגע בתאונה וכשכוחות החילוץ קראו לו לצאת מהרכב המעוך, לא הצליח להניע את רגליו.
ובאותו הרגע הבזיקה בו ההכרה - שיכול להיות לאדם רגליים, אבל אם, חלילה, יש תקלה ב"מנוע" - שום דבר לא עובד!]
מה שהגויים לא מבינים - שבעולמנו יש מציאות של 'יש מאין'! הם טוענים שהעולם הוא קדמון.
וזה מה שהשבת מורה לנו על 'חידוש העולם' - 'ויכולו השמים

רב אשי אמר האי תנא הוא דחמירא עליה שבת כע"ז, כדתניא 'מכס' ולא כולכם פרט למומר וכו', אלמא ע"ז ושבת כי הדדי נינהו שמע מינה. [ס"ט].
יש להבין מדע באמת דווקא חילול שבת חמור יותר מכל המצוות - עד שהמחלל שבת נחשב כמומר?
מסביר הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל שהיסוד של שבת, בא לבטא את חידוש העולם, [כך מבואר בדברי הקדמונים] כלומר כל העולם כולו מחודש כל רגע חידוש גמור מאין ומאפס גמור.
את ההבנה הבסיסית שאת הבריאה עשה אלקים, גם הגויים מבינים [ולכל הפחות החכמים שביניהם...].
פשוט לא יתכן אחרת! מי שאינו סובר כך - הוא פשוט טיפש! מי שמתבונן על העין שלו, האם יוכל להעלות על דעתו שעין זו נעשתה מעצמה?!

והארץ" - המשמעות של הפסוק הוא שאם הקב"ה גמר וסיים את מעשה בראשית, מגלה בהכרח שכל התהליך הזה הוא תהליך שהתחדש. השבת היא יסוד הדת, ומי שאינו שובת בשבת, הרי הוא מאבד את דתו, ונקרא מומר לכל התורה! אם היית שואל גוי - היכן נמצא ה' יתברך? הוא היה עונה - בשמים! היסוד של כלל ישראל הוא, שהשי"ת נמצא לא רק בשמים אלא גם בארץ, "מלוא כל הארץ כבודו" - זהו יסוד היהדות, ואדרבה, תכלית עבודתנו היא שהקב"ה יהיה כמה שיותר כאן, על הארץ. אם אלקים נמצא רק בשמים, הוא לא כ"כ 'מפריע' לאדם... לעומת זאת, אם אלקים על הארץ - זה כבר נושא אחר לגמרי! פירוש הדבר שאין כלום בעולם, הכל בטל! אדם אינו יכול לפסוע אפילו פסיעה אחת אם היא נגד רצון ה', כי כל המציאות כולה

היא רק רצון ה'. הדבר שמבטא זאת בעולמנו היא 'השבתה' - מהי שבתה? אדם הולך ברחוב ורואה את חבירו יושב במרפסת ביתו על כסא נוח, עם משקה קר וספר בידו, מה יש? הוא נח. "יענקיל", הוא אומר לו, "עכשיו אתה נח?! הבט מה מתרחש בגינתך, עוד זמן קצר וכל ההשקעה בצמחיה ובירקות תרד לטמיון עקב החום הרב השורר היום. אם לא תשקה מיד את הגינה - הכל יתייבש ולא יהיה לך מה לאכול". והיהודי עונה לו: דע לך, היום אין גינה, אין ירקות - אין עולם! יש רק אלקים! אם הוא ירצה לפרנס אותי - יפרנס אותי. ואם לא ירצה לפרנס אותי - לא יעזור לי שום דבר. זהו הביטוי של שבת, יום שבתה שבו כל הבריאה כולה מתבטלת כלפי הקב"ה!

בשביל מה רבן גמליאל ידע את שמו של הגוי?

אליעזר דסלר זצוק"ל שרואים מכאן שהרוח הקודש אינה באה דווקא כדי לפעול ישועות, אלא יכולה לבוא אף לדברים שאינם נצרכים כל כך.

ומוסיף בשם **החזון איש זצוק"ל** שיש סוג של 'רוח הקודש' שבאה מדרגה גבוהה של ביטחון, עד שמרגיש בטוח שמן השמים יעזרוהו להצליח במה שהוא עושה עכשיו. ומספר על החזון איש עצמו, שבזמן מלחמת העולם הראשונה, הלך ברחוב וטעה בדרכו, במקום סכנה שהסתובבו בו כנופיות רוצחים, אך היה בטוח שלא יארע לו שום נזק, מפני שאז סיים לכתוב את חיבורו ספר חזון איש על מסכת עירובין!

מעשה בר"ג שהיה רוכב על החמור והיה מהלך מעכו לכזיב, והיה רבי אילעאי מהלך אחריו, מצא גלוסקין בדרך, אמר לו 'אילעאי, טול גלוסקין מן הדרך' מצא נכרי אחד אמר לו 'מבגאי, טול גלוסקין הללו מאילעאי' ניטפל לו ר' אילעאי אמר לו מהיכן אתה? אמר לו מעיירות של בורגנין, ומה שמך? מבגאי שמני, כלום היכיך רבן גמליאל מעולם? אמר לו לאו, באותה שעה למדנו שכונן רבן גמליאל ברוח הקודש. [ס"ד:] לכאורה יש להבין מה התועלת שהיתה לו לרבן גמליאל מה שידע את שמו של הגוי? אומר **מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א** בשם הגאון **רבי אליהו**

האם מותר להעסיק פועל שלא התפלל?

אך גם פיתרון זה מוקשה, שהרי ענין הבדלה הינו להזכיר הבדלה בין קודש לחול, ומנין שיועיל אמירה סתמית שמשמעותה שהיום 'יום חול'? האמת היא שהנידון הזה נוגע גם לכל יום רגיל, שהרי אסור לאדם לעשות חפציו קודם התפילה, וא"כ איך מותר להעסיק עובד יהודי שאינו שומר תומ"צ טרם שהתפלל? אומר **מרן הגראי"ל** שהיות ואנשים אלו אינם רוצים להתפלל ולהבדיל ר"ל, הרי זה נחשב שאינם עומדים לפני תפילה והבדלה. שהרי מובא כאן שאבוה דשמואל לא היה מתפלל ג' ימים לאחר שבא מהדרך - וכי נאמר שאסור באותם הימים לאכול ולעשות את צרכיו? אלא צריך לומר כיוון שטעם האיסור הוא כדי שיזדרזו לקיים את המצווה, וכל עוד הוא לא עומד ולא ראוי להתפלל - לא חל עליו האיסור. כך גם אדם שלצערו לא עומד להתפלל ולהבדיל, לא שייך בו איסור עשיית מלאכה, ומותר להעסיק אותו.

אמר ר"א הבא מן הדרך אל יתפלל שלשה ימים, שנאמר "ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוא ונחנה שם ימים שלשה ואביניה בעם וגו' ", אבוה דשמואל כי אתי באורחא לא מצלי תלתא יומי. [סה.] **מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל** רצה ליישב מסוגיה זו נידון מעניין שנתחבטו בו גדולי הפוסקים - איך מותר להעסיק פועל שאינו שומר תורה ומצוות, שעדיין לא הבדיל במוצאי שבת? **הגאון רבי משה פיינשטיין** זצוק"ל חידש שכיוון שהוא לא קיבל שבת, אין אצלו ענין של הבדלה. אבל זה מחודש - וכי מי ששב בתשובה במהלך השבת, האם אינו צריך להבדיל במוצאי"ק? ואכן מסופר על **הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך** זצוק"ל שכאשר היה נוסע עם נהג שאינו שומר תומ"צ במוצאי שבת - היה אומר לנהג בכניסתו לרכב 'שבוע טוב', כדי שהוא יענה, ויחשב לו כהבדלה.

גם ביטול תורה הכרחי כדאי לדחות

תהיה מושפעת מחוסר יישוב דעת. ובאמת היסוד הזה הוא אחד מקניני התורה הוא 'בישוב' - ומובא בשם הגר"ח מוולאזין שאם אדם מצליח בלימודו, במקום ובצורה מסויימת, ולפתע נוצר אצלו צורך או חשק לשנות מהרגליו הטובים - העיצה הטובה ביותר היא לדחות את ההכרעה לזמן מה... ואח"כ לשקול היטב האם השינוי באמת הכרחי? הריחוק הודאי הוא שיהיה לו ישוב הדעת בזמן שהקדיש ללימוד - היות והחליט מראש שבזמן הקרוב לא יערוך שום שינוי, ומה שצפוי בהמשך כבר לא דוחק אותו באמצע הלימוד!

הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א רגיל ליעץ שעדיף תמיד להחמיר בספיקות של ביטול תורה... וגם מה שהכרחי, כדאי לדחות ככל האפשר, לפעמים אדם מגלה שבסוף העניין הסתדר יותר טוב בלעדיו...

רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי אמר 'בצר אל יורה' כתיב, מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא, אמר רב נחמן בר יצחק הלכתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא. [ס"ה.] צרך להבין מפני מה הדיינים צריכים כל כך להקפיד על הנוחות שלהם, ולא יכולים להתגמש ולדון במצבי לחץ? מסביר **הגאון רבי אברהם ארלנגר** שליט"א עפ"י דברי החינוד [קנ"ב] שאין ראוי להתעסק בדברים היקרים בתכלית היוקר, כמו עניני המקדש ודברי התורה, רק בעת שיהיה האדם מיושב בדעתו. ומוסיף את פירושו של הרבנו יונה על דברי המשנה 'הווי מתונים בדין' [אבות א' א'] - שפירש את ההוראה למורי הוראה - שלא יורו מה שיעלה בדעתם במחשבה ראשונה. כי האדם הממהר להורות נקרא פושע! ואינו שוגג אלא קרוב למזיד, כי הטעות מצוי בכל אדם, לכן צריך המתנה גדולה ועיון הדק, לבל יטעו בשיקול הדעת, ככל שיוסיף המתנה מוסיף סברא על סברתו ופלפול על פלפולו, עד שידין דין אמת לאמיתו. וממילא מובן שמפני כך ביום שנישבה רוח דרומית, מר עוקבא לא הלך לדון לא מתוך עצלות או פינוק ח"ו, אלא מחשש שהמזג אויר המטריד, ישפיע על צלילות דעתו בהכרעת הדין, ור"ל הכרעתו

ניתן לפנות במייל: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים